

Vadlīnijas
Latvijas Olimpisko sporta veidu federāciju sportistu un pārstāvju
dalībai starptautiskajā sporta aprītē

2022. gada 24. februārī, rupji pārkāpjot Olimpisko pamieru un starptautisko tiesību normas, Krievijas Federācija (Krievija) ar Baltkrievijas Republikas (Baltkrievijas) atbalstu uzsāka agresīvu kara darbību un iebruka Ukrainā, nesot nāvi un neapraķstāmas ciešanas tās iedzīvotājiem.

Visu bijušo Padomju Sociālistisko republiku savienības un Varšavas pakta valstu un jo īpaši mūsu – Baltijas valstu, Latvijas – pienākums ir izmantot savu totalitārās¹ padomju okupācijas gados gūto pieredzi, lai nepieļautu tās atkārtosanos. Mūsu pienākums ir vērst gan mūsu biedru, gan ārvalstu kolēģu uzmanību uz aspektiem, kas, balstoties mūsu pieredzē, ir pašsaprotami, taču šķiet neticami rietumu demokrātiju pārstāvjiem.

Krievijai un Baltkrievijai grimstot arvien dziļāk fašisma² un autoritārisma³ atvarā, mums jāspēj skaidri formulēt savu viedokli par notiekošo un tā ietekmi uz mūsu darbības jomas – sporta – norisēm pasaulē.

Nedz totalitārās, nedz fašistiskās un autoritārās valstīs nav iespējams nodrošināt sabiedrisku organizāciju pienācīgu neatkarību no valsts institūciju ietekmes – organizatoriska “atbalsta”, noteicošas biedru vai vadības līmeņa kontroles, finansējuma pieejamības kontroles – un, līdz ar to, nav iespējams arī nodalīt sabiedrisko organizāciju deklarētos mērķus no šādu valsts institūciju noteiktajiem uzdevumiem. Sabiedriskās organizācijas, kas vēlas saglabāt savu neatkarību un tiesības uz objektīvu formulētu viedokli, nenovēršami nonāk pretrunā vai atklātā konfliktā ar valsts pārvaldes iestādēm. Šāda situācija šobrīd novērojama kā Krievijā, tā Baltkrievijā.

Valsts institūciju iejaukšanās sabiedrisko organizāciju darbā un to pakļaušanās nodrošināšana, cita starpā, izpaužas arī kā šādu organizāciju vispārēja pārraudzība no attiecīgās valsts drošības, izlūkošanas un pretizlūkošanas dienestu puses, atsevišķu darbības jomu tieša kontrole, regulāras kuratoru konsultācijas ar organizācijas amatpersonām. Īpaši šādai uzraudzībai un kontrolei pakļautas personas, kas pārstāv organizāciju vai valsti starptautiskā aprītē, tai skaitā starptautisku organizāciju ietvaros. Sabiedrisko organizāciju pārstāvji starptautiskā aprītē vai nu pilda valsts institūciju noteiktus – parasti politiskus – uzdevumus, vai tiek pakļauti represijām. Totalitārās padomju okupācijas pieredzi Latvijā pēta un apkopo Totalitārisma seku dokumentēšanas centrs, kura darbības ietvaros tapuši tādi pētījumi kā “Radošā inteliģence – VDK kontroles objekts un propagandas ierocis”⁴ un “Latvijas PSR Valsts drošības komiteja un sabiedrības ideoloģiskā kontrole (1965-1990)”⁵. Vienlaikus, savas liecības par šādiem uzraudzības un kontroles mehānismiem spēj sniegt arī Latvijas sportisti un sporta darbinieki, kas padomju okupācijas laikā piedalījušies starptautiskajā sporta aprītē.

Sports, tāpat kā māksla, kultūra un citas – citkārt neitrālas – sabiedriskās dzīves jomas, tiek izmantots kā augstāk minēto valsts pārvaldes iekārtu politisko mērķu sasniegšanas ierocis un propagandas kanāls, formējot tā saucamās “maigās varas” tīmekli, nolūkā starptautiskās sabiedrības acīs normalizēt pastrādātos noziegumus un zvērības, iegūt ietekmi uz lēmumu pieņemējiem, mainīt attieksmi no noraidošas uz neitrālu un pēcāk – uz pozitīvu, nodrošināt ekonomisko un politisko saišu saglabāšanu un nostiprināšanu un sēt šaubas par šādu režīmu upuru sniegto ziņu ticamību.

Latvijas Republikas Sacīma savā 2022. gada 21. aprīļa paziņojumā “Par Krievijas Federācijas agresiju un kara noziegumiem Ukrainā”⁶ pamatojas uz plašām liecībām un pierādījumiem par Krievijas Federācijas armijas pastrādātajiem masveida brutālajiem noziegumiem – Ukrainas civiliedzīvotāju, tostarp sieviešu un bērnu, slepkavībām, spīdzināšanu, seksuālu vardarbību un apgānīšanu Bučā, Irpiņā, Mariupolē un citviet, kā arī nosoda Krievijas Federācijas varas iestāžu centienus noliegt Krievijas bruņoto spēku pastrādātos noziegumus Ukrainā, nepatiesi pasniedzot šos noziegumus kā Ukrainas radikālo spēku provokāciju vai inscenējumu. Šādu nodarījumu attaisnošanai un noliegšanai tiek izmantoti visi Krievijai un Baltkrievijai pieejamie propagandas kanāli un starptautiskās ietekmes sviras. Latvijas pieredze ļauj šādus melus atpazīt, taču, par laimi, šāda pieredze nav pieejama visiem mūsu starptautiskajā sporta aprītē iesaistītajiem kolēģiem.

Olimpiskajā hartā⁷ formulētajos Olimpisma pamatprincipos noteiktas katra indivīda iespējas nodarboties ar sportu bez jebkāda veida diskriminācijas un Olimpiskā garā, kas prasa savstarpēju sapratni ar draudzības, solidaritātes un godīgas spēles garu. Olimpiskajā hartā noteikto tiesību un brīvību izmantošanai jātiek nodrošinātai bez jebkāda veida diskriminācijas, piemēram, rases, ādas krāsas, dzimuma, seksuālās orientācijas, valodas, reliģijas, politisko vai citu uzskatu, nacionālās vai sociālās izcelsmes, īpašuma, dzimšanas vai cita statusa dēļ. Olimpiskās hartas 2. punkta 1. apakšpunktā noteikta Starptautiskās Olimpiskās komitejas (SOK) funkcija pētīt centienus, lai nodrošinātu, ka sportā dominē godīgas spēles gars un ir aizliegta vardarbība. Olimpiskās hartas 27. punkta 2.5. apakšpunkts nosaka Nacionālo Olimpisko komiteju (NOK) funkciju veikt pasākumus pret jebkāda veida diskrimināciju un vardarbību sportā. Tāpat Olimpiskās hartas 27. punkta 9. apakšpunkts paredz, ka papildus pasākumiem un sankcijām, kas paredzētas Olimpiskās hartas pārkāpuma gadījumā, SOK Izpildkomiteja var

¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Totalitarianism> (angļu valodā)

² <https://en.wikipedia.org/wiki/Fascism> (angļu valodā)

³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Authoritarianism> (angļu valodā)

⁴ I.Zālīte, Latvijas Vēsture. - 1998. - N.3. -55. - 61.lpp.

⁵ Latvijas vēsturnieku komisijas raksti. 19.sējums Okupētā Latvija 1940 - 1990. - R. -2007. - 449. - 500.lpp.

⁶ <https://likumi.lv/ta/id/331839-par-krievijas-federācijas-agresiju-un-kara-noziegumiem-ukraina>

⁷ <https://olympics.com/ioc/olympic-charter>

pieņemt jebkādu atbilstošu lēmumus, lai aizsargātu Olimpisko kustību NOK valstī, tostarp apturēt vai atsaukt šādas NOK atzīšanu, ja konstitūcija, tiesību akti vai citi attiecīgajā valstī spēkā esošie noteikumi, vai jebkuras valdības vai citas struktūras darbība rada šķēršļus NOK darbībai vai tās gribas formulēšanai vai izteikšanai.

Vienlaikus jāņem vērā, ka Olimpiskās hartas nosacījumi tiek īstenoti un starptautiskā sporta aprīte kopumā pārsvarā notiek starptautisko privāttiesību laukā, civiltiesisku attiecību veidā. Šādā vidē, pieņemot saistošus lēmumus, izmantojams starptautiskās Sporta arbitražas tiesas pieņemtais “komfortabla gandarījuma” pierādīšanas standarts.

Balstoties uz visu augstāk izklāstīto, Latvijas Olimpiskā komiteja (LOK)

pievienojas pret Ukrainu tautu vērsta genocīda, necilvēcīgās vardarbības un diskriminācijas nosodījumam;

uzskata, ka Krievijas un Baltkrievijas sportistu un sporta darbinieku starptautiskajā sporta aprītē veiktās darbības un paustie viedokļi šajās valstīs šobrīd pastāvošās valsts iekārtas ietvaros nav nodalāmi no šo valstu institūciju uzdevumiem citādi, kā vien gadījumos, kad šādi sportisti un sporta darbinieki skaidri un nepārprotami nosoda Krievijas un Baltkrievijas agresīvo karadarbību Ukrainā un aktīvi rīkojas šādas karadarbības pārtraukšanai un miera atjaunošanai;

uzskata, ka vardarbīga kara attaisnošana vai atbalstīšana nav savienojama ar Olimpiskajā hartā noteikto vardarbības un diskriminācijas noliegumu;

uzskata, ka Krievijas un Baltkrievijas NOK to valstīs vai nu tiek radīti būtiski šķēršļi to gribas formulēšanai un izteikšanai, vai arī šīs NOK apzināti attaisno un atbalsta savu valstu agresīvo karadarbību Ukrainā;

mudina visus LOK biedrus, Latvijas sporta organizācijas, sportistus un sporta darbiniekus:

- bez kavēšanās nodrošināt savu sporta organizāciju pilnīgu atbilstību Sporta likuma un citu attiecināmo normatīvo aktu nosacījumiem kā attiecībā uz šo sporta organizāciju amatpersonām, tā arī uz dalību sporta sacensībās un to organizēšanu;
- papildus Sporta likumā noteiktajiem ierobežojumiem veikt visas nepieciešamās darbības, lai nepieļautu Krievijas un Baltkrievijas sportistu un sporta darbinieku dalību sporta sacensībās vai jebkādos citos ar sportu saistītos pasākumos Latvijā vai Latvijas sporta organizāciju organizētos pasākumos ārvalstīs;
- pieprasīt Krievijas un Baltkrievijas nacionālo sporta organizāciju dalības apturēšanu vai pārtraukšanu attiecīgajās starptautiskajās sporta organizācijās;
- pieprasīt Krievijas un Baltkrievijas sportistu un sporta darbinieku dalības apturēšanu vai pārtraukšanu starptautisko sporta organizāciju kalendāros iekļautajās sporta sacensībās vai jebkādos citos ar sportu saistītos pasākumos;
- pieprasīt Krievijas un Baltkrievijas sporta darbinieku atstādīšanu vai atcelšanu no jebkādu pienākumu veikšanas starptautiskajās sporta organizācijās;
- rosināt starptautiskās sporta organizācijas un to mītnes valstu kompetentās institūcijas veikt nepieciešamās pārbaudes, lai pārlicinātos par šajās organizācijās pienākumus veicošo Krievijas un Baltkrievijas sporta darbinieku radītu organizācijas vai mītnes valsts drošības apdraudējumu neesamību;
- katrā atsevišķā gadījumā izvērtēt savas dalības relatīvo lietderību tādu sporta organizāciju darbā, kā arī to kalendāros iekļautās sacensībās un pasākumos, kas no dalības un pienākumu izpildes nav izslēgušas, atstādījušas vai atcēlušas Krievijas un Baltkrievijas nacionālās sporta organizācijas, sportistus un sporta darbiniekus;
- sniegt visu iespējamo atbalstu Ukrainas sportistiem un sporta darbiniekiem, lai kaut daļēji novērstu kara baisās sekas un negatīvo ietekmi uz iespēju piedalīties sporta aprītē;
- atbalstīt tos Krievijas un Baltkrievijas sportistus un sporta darbiniekus, kas skaidri un nepārprotami nosoda Krievijas un Baltkrievijas agresīvo karadarbību Ukrainā un aktīvi rīkojas šādas karadarbības pārtraukšanai un miera atjaunošanai;
- piemērot “nulles tolerances” politiku attiecībā uz tiem Latvijas sporta sabiedrības pārstāvjiem, kuru veiktās darbības un paustie viedokļi ir pretrunā ar Latvijas valsts interesēm;
- publiski un privāti paust savu nosodījumu Krievijas un Baltkrievijas agresīvajam karam Ukrainā, bet atbalstu – šī kara upuriem;
- publiski un privāti skaidrot šajās Vadlīnijās formulēto pozīciju kā Latvijas, tā ārvalstu biedriem un kolēģiem.

“Mums vienmēr ir jāizvēlas puse, kurā stāvam. Neitralitāte palīdz apspiedējam, nekad – upurim. Klusums iedrošina mocītāju, nekad – mocīto. Dažreiz mums jāiejaucas.”⁸

⁸ Tulkots no angļu valodas (*We must always take sides. Neutrality helps the oppressor, never the victim. Silence encourages the tormentor, never the tormented. Sometimes we must interfere.*), *Elie Wiesel* runa, pieņemot Nobela Miera prēmiju, Oslo 1986. gada 10. decembrī <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1986/wiesel/26054-elie-wiesel-acceptance-speech-1986/>